

JOHN RUSKIN

ELS LLIRIS
DEL
JARDÍ DE LA REINA

TRADUIT DE L'INGLÈS PER MANUEL DE MONTOLIU

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1909

ENDREÇA

A vosaltres, dònies catalanes, noies enciseres, mares dolces i abnegades, jaies venerables que sou la joia i la pau de les nostres llars; a vosaltres, que endolciu amb les carícies i l'exquisida sollicitut de les vostres mans el cansament i les ferides dels nostres combats; a vosaltres, que amb els vostres cants adormidors ens porteu la primera onada d'armonia al nostre esperit, i amb els afalacs de la vostra veu el primer raig de llum a la nostra intel·ligència; a vosaltres, malhauradament tant poc considerades per una societat desagradida, que en tot el vostre tresor de saviesa oculta no sab veure re més que una màquina útil pera les feines més humils i limitades del nostre interior, i que us nega, contra tota justícia,

una real participació en la gran obra de progrés de l'esperit humà, separant-vos per un abim insondable dels ideals de l'home en comptes de fer-vos fidels companyes i cooperadores de la seva activitat; a vosaltres, despulles malhaurades d'esclavituds seculars, dormides encara en mig dels crits victoriosos d'emancipació que us fan arribar germanes vostres nascudes en terres més afortunades; esperant que aquestes paraules fervoroses del gran apostol anglès puguin servir-vos no sols de nou element de benestar al nostre interior, emperò també de catecisme de deslliurança moral, d'encoratjament en els vostres esforços de reivindicació, i de camí pera arribar a la plena consciència de la vostra dignitat i de la vostra missió, principi i fonament del vostre millorament material, moral i social; vos dedica 'l seu humil treball, destinat a enriquir-vos amb una nova bellesa interior que farà encara més seductora la que ara constitueix el vostre i el nostre orgull,

EL TRADUCTOR

La conferència traduïda que porta'l nom d'ELS LLIRIS DEL JARDÍ DE LA REINA es la segona d'una serie de tres conferències donades en 1865 a Oxford i que en Ruskin publicà plegades sota'l títol alegoric de *Sesame and Lilies*, es a dir, lo util i lo bell. La primera d'elles s'adreça als homes, i el seu títol, *El Tresor del Rei*, ja indica'l seu esperit; educar l'intel·ligència de l'home fins que pugui conèixer els veritables tresors que'l faran Rei dins de sa limitada esfera. La segona, que, traduïda, veu avui la llum pública, s'adreça a les dones, ja en forma de clara exposició de tot lo que constitueix llur elevada dignitat, ja en forma de crida fervorosa pera que aixamplin en l'esfera social l'apostolat de llur missió purificadora. La terça abarca'ls dos sexes i fixa l'orientació de l'activitat humana en general. *El Misteri de la vida i les seves arts* es el seu nom.

Precedeix la conferència un fragment del proleg general que en Ruskin posà a les tres conferències; fragment que completa admirablement el còs de solida doctrina que s'hi exposa. L'excelenta traducció que'n va fer D. Claudi Grau, i que publicà *Universitat Catalana* en el num. 7, m'ha excusat de la feina d'una nova traducció.

A UNA NOIA

Veus-aquí com parlaria jo a una noia que tingués prou confiança en mi pera creure lo que li digués i pera fer lo que li aconsellés:

En primer lloc estigueu ben segura d'una cosa: per grans que siguin els vostres coneixements, siguin els que siguin els vostres avantatges naturals, i per molt bona que sigueu, no heu pas estat escullida pel Déu que us va crear, d'entre totes les altres noies de la terra, pera esser especialment informada sobre la seva naturalesa i caracter.

No sou pas nascuda en un punt lluminós de la superfície del món, ont una teologia perfecta us pugui esser exposada desde 'l començament de la vostra jo-

venesa, ont tot lo que us ensenyin sigui veritat i tot lo que us facin fer sigui just. De totes les conviccions insolents i folles que podrien d'una manera o d'una altra penetrar en vostre petit cor vanitós, i dominar-lo, la més presumptuosa i la més folla es el figurar-vos que haveu estat prou estimada del cel i afavorida del destí pera néixer al mateix moment i a l'indret precis en que la pura veritat divina ha estat deslliurada dels errors de les nacions; i que'l vostre pare ha vingut providencialment a comprar una casa en el just veinat del cloquer sota 'l qual aquesta veritat immaculada i definitiva devia esser proclamada en tota sa esplendor. No ho creieu pas, nena: no es pas així. Al contrari, el fet es (per molt que us desagradi, a mi'm plau força) que vós, amb tots els vostres bonics vestits, aire elegant, bons sentiments i santes aspiracions, no sou ni una gota més estimada o considerada pel gran Creador i Mestre que qualsevol noieta selvatge roja, negra o blava, que corre lliure i nua per les selves pestilents o per les abrusades sorres del desert; i que de les dues sou vós probablement la que sabeu menys de Déu, perquè la sola diferencia es que lo poc

que ella 'n pensa es just, mentres que tot lo que vós en penseu es fals.

Aquesta es, doncs, la primera cosa de que us deveu convèncer, això es, que no esteu pas perfectament informada sobre la més obscura de totes les matèries, i que, si voleu conduir-vos amb modestia i conveniència, val més que no n'enraoneu.

Veus-aquí ara la segona cosa de que podeu estar segura: per bona que sigueu, teniu defectes; per curta que sigueu, podeu, en part al menys, descobrir quins són; i, per petits que siguin, deveu esforçar-vos, sense massa pena, emperò amb constància, en deslliurar-vos-en. I, per poca confiança que 'm tingueu, creieu-me en això: siguin els que 's vulguin els defectes que us trobeu, no més n'hi ha dos de realment importants: l'ociositat i la crudeltat.

Potser sou orgullosa? Bé! En podem treure molt bon partit de l'orgull, mentres no sigui orgull religiós. Potser sou vanitosa? Es sumament probable, i molt agradós pera 'ls que tenen gust en lloar-vos. Potser sou un poc envejosa? Realment això es una cosa molt lletja; més, en fi, també ho som tots nosaltres. Potser, també, sou un poc maliciosa?

Això m'interessa de debò, i ben segur que si us coneguéis afegiria al goig de la vostra conversa. Més, qualsevulga altres defectes que pogueu tenir, teniu el deure de no esser inútil i de no esser crudel. Si es que hi ha un punt en el qual, durant sis mil anys de reflexions sobre 'l bé i el mal, els savis i els bons hagin convingut, o que tots successivament hagin descobert per experiència, es aquest: que les persones ocioses i crudels són entre totes les que a Déu menys agraden; que la seva primera ordre es: «Treballa mentres tens claror», i la segona: «Sigues misericordiós mentres tens misericordia».

Treballa mentres tens claror, i sobre tot la claror del matí. Hi ha poques coses que'm deixin més parat que 'l no sentir mai dir els vells als joves lo preciosa que es llur juvenesa. Devegades se planyen sentimentalment de llurs jorns passats; devegades prudentment els obliden; sovint, follament renyen als joves; sovint, més follament encara, els afalaguen; sovint, en fi, per comble de follia, els contrarién i els reprimeixen; però, que poques vegades avisen o vigilen! Recordeu, doncs, que jo, al menys, us he avisat que la felicitat de la vostra vida, la

seva força i el seu paper i importància en la terra i en el cel depenen de com passeu ara els vostres dies. No han d'ésser pas dies tristos: lluny d'això, el primer deure de la joventut es de sentir goig i donar-lo; però han d'ésser, en el sentit més pregon de la paraula, dies solemniais. No hi ha solemnitat més fonda, pera un esperit just, que la de l'aurora. I no es únicament en aquest hermós sentit, sinó també per llur mateix caracter i metode, que han d'ésser dies solemniais. Prengueu el vostre diccionari llatí, cerqueu-hi la paraula «solemnis», penetreu el vostre esperit del sentit d'aquest terme, i remembreu que cada dia de la vostra juvenesa determina irrevocablement pera'l bé o pera'l mal el caracter i la conducta de la vostra ànima, ja determinant santes costums de dolça i preciosa observància, o enfondint més i més els solcs pera la sembra del dolor. Vigileu, per tant, que no passi dia que d'una manera o altra no devingueu una criatura millor; i, pera això fer, comenceu per descobrir lo que ara sou. No us contenteu pas amb una vaga meditació sobre això: agafeu ploma i paper i escriviu-hi una descripció de vós mateixa tant exacta com pogueu, i afegiu-hi la data. Si no

goseu fer-ho, demaneu-vos per què no goseu, i proveu de guanyar prou força d'ànima pera poder-vos mirar de fit a la cara, i tant la del còs com la de l'esperit.

No dubto que es més agradable de mirar el rostre que no pas l'esperit; però justament això fa que aquest necessiti més vigilancia. Així, tingueu sempre dos miralls damunt del vostre tocador, i serviu-vos-en cada dia pera polir amb tota cura'l vostre esperit i el vostre còs. Uncop arreglats pera'l dia, no hi penseu més: així com els cabells s'esbullaran entorn de les orelles, també'l vostre humor i els vostres pensaments seran esbullats amb el treball del dia, i bé podran de vegades necessitar un retoc; però no vui pas jo que porteu sempre amb vós una pinta espiritual de butxaca: contenteu-vos amb polir-vos bé al matí.

Escriviu, doncs, francament lo que vós sou, o al menys lo que penseu esser. No insistiu sobre les faltes inevitables, que, com us acabo de dir, són de poca importancia, i que una vida dreta ben aviat haurà suprimit o atenuat; però poseu tot l'esforç de la vostra reflexió en determinar pera què sou bona, i lo que's pot fer de vós. Veureu que la senzilla

resolució de no esser inútil, i l'honrat desig d'ajudar als altres, us milloraran a vós mateixa de la manera més prompta i més delicada. Així, comenceu per considerar totes les vostres facultats com a medis d'ajudar als altres; llegiu atentament en el volum *Sesame and Lilies* els paràgrafs 19, 74, 75 i 79, i comprendreu lo que vui dir amb relació a les llengües i a la música. Sobre tot en música, veureu ben aviat l'avantatge que hi ha en esser servicial; es probable que, per ben poc dotada que sigueu, tingueu la suficient veu i orella pera sostenir en una peça de concert una nota de mitjana extensió; veus-aquí, doncs, la primera cosa de que cal assegurar-vos de que sou capaç.

Eduqueu la vostra veu, procureu que sigui clara i ajustada, i no us preocupeu de l'efecte o l'expressió. Si teniu algun sentiment que valgui la pena d'esser expressat, ja 's veurà en el vostre cant; però es molt probable que de moment no tingueu gaires sentiments que necessitin una expressió particular; i l'únic afany que deveu tenir es el fer de la vostra veu un petit instrument ben clar de sò que pugui oferir als demés la nota que'ls cal. Lo mateix en dibuix: tant aviat com po-

gueu reproduir exactament la forma de qualsevol objecte, i així explicar-ne 'l caràcter a una altra persona, o donar-ne l'aspecte clar i interessant pera una criatura, començareu a fruir l'art vivament i per ell mateix; i tots els vostres hàbits mentals i facultats espirituals guanyaran en precisió; emperò si us esforceu solament en fer dibuixos aparatosos pera rebre compliments o figures bufones per diversió, poc o cap interès tindrà pera vós el vostre art: no tindrà 'l més petit valor educatiu.

Després, a més d'aquesta feina delicada, prengueu la resolució de fer cada dia quelcom d'útil en el sentit vulgar de la paraula. Estudieu a fons primer l'economia de la cuina, els avantatges i els inconvenients dels principals elements de l'alimentació, així com la més senzilla i millor manera de preparar-los. Quan tingueu temps, aneu a ajudar a cuinar a les famílies pobres, ensenyeu-los a treure 'l millor partit possible de cada cosa, i a fer poc, però bo. Proveu de conduir-les a poc a poc a maneres polides i agradoses, tracteu d'obtenir que fins les més rustegues tovalles estiguin plegades amb compte, i guarnides amb un parell de

fors del jardí. Si conseguíu que 's posin unes tovalles nêtes amb plats lluent al damunt, amb un bon guisat al mig fet amb les vostres mans, podreu demanar permís pera dir una curta acció de gracies; i limiteu per ara fins aquí 'l vostre ministeri religiós.

A més, reserveu una part del dia (tant petita com volgueu, però sense mancar-li mai) pera fer forts i bonics vestits pera 'ls pobres. Aprecieu les bones qualitats de totes les teles usuals, i feu-ho tot de lo més bo que trobeu, a qualsevol preu. Tinc moltes raons pera desitjar que ho feu així; tantes, que no us-e les puc dir ara: fieu-vos de mi, i assegureu-vos de que tot lo que compreu es tot lo bo possible; i si, pel vergonyós estat del comerç modern, no podeu per cap preu procurar-vos teles bones, compreu aleshores les materies primeres, feu filar i teixir per algunes dònes pobres, fins que tingueu tela de tota confiança; després, cada dia, feu algun vestit util, cosit amb els vostres propis dits, tant acabadament com se pugui; brodeu-lo o guarniu-lo moderadament amb fi treball d'agulla, tal com una noia pugui estar orgullosa d'haver-ho fet; acumuleu a

casa vostra aquestes coses fins que sentiuh parlar d'honrada gent que necessiten vestits, lo que sovint serà 'l trist cas; i, fins si passa que us enganyin i doncu aquests vestits a gent dolenta, i us diuen que'ls han portat tot seguit a empenyar, no us hi amoíneu, pensant que al Mont de Pietat han de vendre-ls an algú que 'ls necessita. Això no es de compte vostre: la sola cosa que us importa es que quan vegeu una criatura mig nua, tingueu sempre vestits bons i nous pera donar-li, i que'ls seus pares consentin que'ls dugui. Sinó, considereu com han arribat an aquest estat d'esperit, perquè aquest es un punt del qual us serà més saludable enterar-vos que de moltes altres materies d'investigació. I quan haureu fet això un cert temps, començareu a comprendre 'l sentit d'un, al menys, dels capítols de la vostra Bíblia (*Proverbi XXXI*), sense necessitat de cap curiós comentari, ni de cap sermó ni meditació. Amb aquests, doncs, com també, naturalment, amb els altres medis que pogueu trobar en la vostra llar, deveu emplear utilment lo millor de la vostra força durant la major part del dia, de manera que a la fi d'ell pogueu dir amb tant d'orgull com qualse-

vol pagès, que no heu pas menjat el pa de la ganduleria.

He dit, en segon lloc, que no haveu d'esser crudel.

Potser creieu que no hi ha gaires ocasions d'esser-ho; i, realment, jo bé m'penso que no es probable que sigueu deliberadament dolenta envers cap criatura; més, si no sou deliberadament bona envers totes les criatures, sereu sovint crudel amb moltes d'elles. Crudel en part per manca d'imaginació (facultat molt més rara i més feble en la dona que en l'home), i sobre tot en nostre temps, mercès al subtil encoratjament que'l nostre egoisme troba en la doctrina religiosa que ensenya que tot lo que nosaltres avui suposem esser un mal, serà menat a una bona fi; doctrina que dóna per resultat practic, no certament la disminució dels nostres esforços pera apartar els mals immediats, sinó'l permetre'ns de restar satisfets amb la contemplació de llurs ultimes conseqüències quan afligeixen als demés.

No es probable que'ls metodes perfeccionats moderns d'educació mental permetin per molt temps als joves que creixin en la persuasió de que, en qual-

sevol perill o dissort, podran esperar esser salvats per la Providencia de Déu, mentres que llurs veïns seran perduts per la seva improvidencia; més per llarg temps encara els joves poden esser allunyats de l'acció justa i bona, i acostumats a soportar en l'ocasió llurs propries penes, i sempre les dels altres, amb folta paciència, a causa d'una falsa concepció de l'eternal i incurable naturalesa del mal real. Observeu, doncs, amb compte la qüestió. Hi ha graus de pena, com hi ha graus de dubte, que's poden dominar totalment, i que semblen esser simplement formes de prova o disciplina saludables. Els vostres dits us formiguegen quan sortiu en un matí de gelada, però són molt més calents després; els vostres membres, fadigats per un treball saludable, senten molt més el plaer del repòs; esteu atormentada cert temps per l'espera obligada d'un bé promès, i us sembla molt més dolç quan arriba. Més, passat cert limit, no podreu aguantar la prova. Deixeu que'l fred s'apoderi massa de la vostra mà, i els dits cauran fets pols. Fadigueu-vos, no més una vegada, fins a l'agotament absolut de les vostres forces, i en tota la vostra vida ja no recobrarà'l

vostre còs el seu vigor. Deixeu que l'amargor d'una afecció de cor passi d'un cert punt, i el cor es mort pera sempre més.

Ara bé: la veritable naturalesa del mal consisteix en que es irremediable. Significa sofriment o pecat, qual terme es la mort; i certament, tant com ho sabem o podem imaginar, hi ha moltes classes de pena o de pecat que sols poden acabar així. Certament som nosaltres sers ignorants i cegos, i no podem veure quines llevors de bé radiquen en els sofriments o en el crim presents; però lo que no podem saber no 'ns importa. Es concebible que assassins i farsants puguin esser elevats en algun món allunyat a una humanitat més alta que ells no haurien pogut assolir sense l'homicidi o la falsetat; més no es pas aquesta l'hipotesi que ha de guiar les nostres accions.

Hi ha, en veritat, una esperança millor: la de que'l captaire que arrocega sa miseria per davant les nostres portes pugui un jorn entrar en portes de perles fines pera esser aconhortat; més el mestre quals paraules són la nostra sola autoritat que'ns permet de pensar així, no ha mai ell mateix infligit el sofriment

com una benedicció, ni ha després els famolencs sense nodrir-los, els ferits sense curar-los.

Creieu-me, doncs: el sol veritable principi d'acció aquí es considerar el bé i el mal com definits pel nostre sentit natural d'amdós, i esforçar-se en fer créixer l'un i vèncer l'altre, amb tant de cor i de zel com si no hi hagués veritablement altre món que aquest. Però, sobre tot, deslliureu-vos de la fe absurda de que'l cel ha d'intervenir pera corregir els grans errors, mentres deixa que ses lleis segueixin llur curs pera castigar els petits. Si feu un guisat sense mirar-vos-hi, no espereu pas que la Providencia 'l faci gustós, i, així, tampoc espereu que si malgasteu amb follies de jovent la vostra vida, la divinitat intervingui a la fi pera portar-ho tot a bon terme. Jo us ho dic positivament: el món no es fet d'aquesta manera; les conseqüències de les grans faltes són tant segures com les de les petites, i la felicitat de tota la vostra vida i de totes les vides sobre les quals teniu poder, depèn tant rigorosament del vostre propi sentit comú i discreció com l'excelencia i bon ordre de la festa d'un dia.

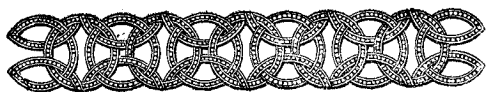
Penseu atentament i coratjosament en aquestes coses, i les trobareu veritables: en havent-les trobades així, penseu també atentament en la vostra posició en la vida. Jo suposo que pertanyeu a la classe mitja o superior, i que reculareu a l'idea de davallar a una esfera inferior. Podeu imaginar-vos que no recularieu; es més: si sou bona, coratjosa i romàntica, potser realment no ho farieu; però no seria dolent que ho fessiu. Suposo, doncs, que teniu bons aliments, que habiteu en cambres boniques, gasteu vestits bufons, que teniu el poder d'obtenir qualsevol plaer sà i racional; ademés, sou probablement amable i agraïda, i esteu acostumada a remerciar Déu cada dia per totes aquestes coses. Més, per què'l remercieu? Serà perquè creieu que en aquestes coses, igualment que en les vostres conviccions religioses, ell us ha feta la seva favorita. ¿Es aquest el veritable sentit de la vostra acció de gràcies: «Senyor, jo t' remerció de no ésser pas com són altres noies; no de que jo dejuni dues vegades a la setmana mentres elles se regalen, sinó de que jo m regali set vegades a la setmana mentres elles dejunen»? I esteu ben segura que sigui aques-

ta acció de gracies agradable al vostre Pare celestial? Supposeu que una de les vostres veritables germanes terrenals, Llucia o Emilia, siguin llençades de la casa del vostre pare mortal, i les vegeu famolenques, desamparades, cor-trencades; i que cada matí, entrant en la cambra del vostre pare, li diguessiu: «Que n'ets de bo, Pare, de donar-me a mi lo que negues a la Llucia!». Esteu segura que, qualsevol que fos l'enuig que el vostre pare tingués contra la vostra germana, li agradaria aquesta acció de gracies o que li plauria aquesta lloança? Més ben dit: esteu ni tant sols segura que sou talment la seva favorita? Supposeu que durant tot aquest temps ell estima la pobra Llucia tant com vós mateixa, que no fa més que provar-vos per medi de la seva pena, i que potser no està del tot enfadat amb ella, sinó profundament enutjat amb vós, i tant més com més l'en remercieu. ¿No fóra bo que pensessiu, i ben seriosament, en aquesta situació vostra, sobre tot si voleu creure en aquest text sobre 'l qual als eclesiastics els agrada tant poc predicar: «que difícilment aquells que posseeixen riqueses entraran en el reialme de Déu»? No hi

creieu pas ara, car altrament estarieu menys contenta de la vostra posició, i no hi creureu del tot fins que compregueu que 'l reialme de Déu significa «no menjar i beure, sinó justícia, pau i goig en l'Esperit Sant», ni fins que sapigueu també que un tal goig no consisteix necessàriament en anar a l'iglesia i en cantar himnes, sinó que pot esser goig en una dansa, goig en una broma, goig en qualsevol cosa que haveu merescut posseir o que dongueu de bon grat, però mai goig en res que us separi, com per un extrany favor, dels vostres germans, que us exalti per llurs degradacions, us eximeixi de llurs penes, o us afalagui durant llur dissort.

Penseu-hi, doncs, i em sembla que un jorn sentireu també, no aquesta morbida passió de pietat que us convertiria en una negra germana de caritat, sinó 'l foc constant de bondat perpetua que farà de vós una germana de caritat blanca i lluminosa. No es que vulgui censurar-les: ja sé lo bones que són les germanes de caritat i lo molt que 'ls devem; però totes aquestes pietats professionals (excepte fins al punt en que la distinció o associació siguin necessàries per a l'efectivitat

del treball) són en principi falses, i en la pràctica simples pegats en les nafres d'un mal que mai hauriem d'haver permès que existís, mentres que encoratgen la frivolitat de la multitud de dones menys excelents, portant-les a creure que, o bé són bones pera seguir la bandera negra, o bé no són bones pera res. Porteu un habit, en tot cas, si així us plau; però que sigui alegre i escaient; i, sense declaració velada o fantasiosa, sigueu sempre de cor una germana de caritat.

ELS LLIRIS DEL JARDÍ DE LA REINA

«Sies feliç, arid desert; que 'l desert sia joiós i floreixi com el lliri; i els esterils paratges del Jordà s'extendran coberts de boscuria.» ISAÍES, XXXV, I (*Setanta*).

51. Serà convenient, potser, com que aquesta conferencia es continuació d'una altra anterior, que us exposi breument l'intenció general d'amdues. Les qüestions que us he presentades a la primera, això es, com i què cal llegir, ragen amdues d'una altra més fonda, que m'esforçava pera que us la proposessi a vosaltres mateixos: *Per què cal llegir?*

A mi 'm cal que senti, com jo, que qualsevulga avantatge que actualment poguem posseir en quant a la difusió de l'instrucció i de la literatura, serà degu-

dament aprofitat per qualsevol de nosaltres solament en el cas en que sapiguem clarament s'ont porta l'instrucció i què ensenya la literatura.

Fóra ·l meu desig que compreguessiu que tant una educació ben conduïda com lectures ben escullides porten a la possessió d'un poder sobre ·ls malconduïts i els no lletrats, i que aquest poder, segons la seva mesura, es verament *reial*, i confereix, s'ens dubte, la més pura reialesa que puga existir entre ·ls homes. Masses de les altres reialeses, en efecte (malgrat distingir-se per insignies visibles i poder material), són o bé espectrals o bé tiràniques. Espectrals, es a dir, ombres i apariències de reialesa, buïdes com la mort, tant sols «portant un simulacre de corona reial»¹; tiràniques, es a dir, substituïnt llur pròpia voluntat a la llei de la justícia i de l'amor per la qual tot rei veritable governa.

52. Hi ha, doncs, repeteixo,—i, com m'es menester fixar en vosaltres aquesta idea, començaré amb ella pera finir igualment amb ella,—hi ha una sola espècie pura de reialesa, una inevitable i eterna

1) Milton: *Paradis perdut*, cant II, vers 637.

especie, sia o no sia coronada, es a dir, la reialesa que consisteix en un estat moral més fort, en un estat intel·lectual més veritable que'l dels altres, i, per consegüent, en una facultat de guiar-los i educar-los. Fixeu-vos en aquesta paraula *estat*. Generalment s'usa en un sentit inexacte. Literalment significa la posició i l'estabilitat d'una cosa; i la plena força d'aquesta paraula se troba en sa derivada *estatut*, la cosa incommobile. La majestat o «l'estat» d'un rei, i el dret del seu reialme a nomenar-se un estat depenen de l'immobilitat d'amdues coses, de que no hi hagi cap tremolor, cap oscil·lació; són establertes i entronisades sobre un fonament de llei eternal, que re pot alterar ni ensorrar.

I

53. Estant, doncs, convençuts que tota la literatura i tota l'educació són solament útils en quant tendeixen a afermar aquest tranquil, benefactor, i *per això* reial poder, primer sobre nosaltres mateixos, i després, pel nostre propi intermèdi, sobre tot lo que'ns volta, vaig a pregar-vos

de considerar amb mi, primerament quina part especial o quina classe d'aquesta reial autoritat, eixint d'una noble educació, poden posseir les dones; i fins a quin punt també estan destinades a un veritable poder reial, no solament en llurs casals, sinó més que tot dins de llur esfera; i, si elles comprenen i exerceixen rectament aquesta reial i graciosa influència, en quin sentit l'ordre i la bellesa resultants d'aquest benigne poder vénen a justificar el mot de *Jardins de la Reina* que apliquem a l'esfera sobre la qual regna cadascuna d'elles.

54. Però ara, al començar, ens trobem amb una molt fonda qüestió que, anc que pugui semblar extrany, resta entre molts de nosaltres totalment indecisa, amb tot i sa grandíssima importància.

No podem fixar lo que té d'esser el poder reial de la dona fins que'ns haguem acordat en lo que té d'esser llur ordinari poder. No podem considerar com l'educació les pot adaptar a un deure molt extens, fins que haguem convingut lo que sia llur deure extricte i constant. Mai com al present s'han deixades anar més folles teories, ni s'han permeses tan-

tes divagacions de la fantasia sobre aquesta materia. Les relacions entre la natura de l'home i de la dòna, llurs diferents capacitats d'intel·lecte o de virtut, sembla que encara no han estades mai judicades amb completa unanimitat. Se sent parlar de la missió i dels drets de la Dòna, com si aquests poguessin separar-se de la missió i dels drets de l'Home; com si ella i el seu senyor fossin criatures de diferent especie i de drets irreconciliables. Això, al cap-d'avall, es fals. I no menys falsa, potser encara més insensatament falsa (i vui així anticipar lo que espero provar), es l'idea que la dòna es solament l'ombra i la consemblant serventa del seu senyor, divent-li una cega i servil obediencia, i sostinguda ensems en sa debilitat per la preeminencia de la fortaleza de l'home.

Aquest es el més insensat de tots els errors respecte a la Dòna, la qual es feta pera esser la companya de l'home; com si ell pogués esser ajudat efectivament per una ombra o dignament per una esclava.

55. Provem, doncs, d'arribar a una clara i armoniosa idea (cal que sia armoniosa si es vera) de lo que són l'esperit

i la virtut femenins, en potencia i en funció, respecte als de l'home; i de com llurs relacions, rectament acceptades, ajuden i multipliquen el vigor i l'honor i l'autoritat d'amdós elements.

I ara'm cal repetir una cosa que ja he dita en la darrera conferència, a saber: que la primera utilitat de l'educació era el fer-nos aptes pera consultar els més savis i més grans homes sobre tots els punts de seriosa dificultat; que l'usar saviament dels llibres consistia en acudir an ells com una ajuda, quan nostre enteniment i poder de pensament s'eren errats; en deixar-nos guiar per ells en el cop de vista més ample, en la concepció més pura que la nostra propria, i rebre d'ells l'unanim sentència dels jutges i consells de tot temps, contra la nostra solitaria i inestable opinió.

Fem una altra vegada aquesta experiència. Veïam si els més grans, els més savis, els més bons cors de totes les edats estan d'acord d'alguna manera sobre aquest punt; escoltem el testimoni que han deixat respecte a lo que ells creïen que constitueix la vera dignitat de la dona i la classe d'ajuda que deu a l'home.

56. Comencem consultant Shakespeare.

Fem constar primerament amb tota sinceritat que Shakespeare no té heroes: solament té heroïnes. No hi ha cap figura enterament heroica en tot el seu teatre, fòra del lleuger esboç d'Enric V, exagerat per les necessitats de l'escena, i l'encara més lleuger de Valentí en *Els dos gentils homes de Verona*. En sos drames més treballats i perfectes no trobem cap heroe. Othello n'hauria estat un, si no hagués estada la seva simplicitat massa gran, que feia d'ell la víctima de qual-sevulga baixesa tramada al seu voltant. Amb tot, ell es l'únic exemple una mica aproximatal tipus heroic. Coriolà, Cesar, Antoni, se sostenen amb una força malfalta, i a la fi cauen per llurs vanitats; Hamlet es indolent i ensopidament reflexiu; Romeu es un noi impacient; el Marxant de Venecia se sotsmet languidament a la fortuna adversa; Kent, en el *Rei Lear*, es enterament noble de cor, però massa ferestec i inculte pera esser de real utilitat en el moment critic, i tomba al cap-d'avall al pur ofici de criat; Orlando, no menys noble que Kent, es la desesperant joguina de la sort, seguit, confortat, salvat per Rosalinda. Al contrari, trobarem dificilment un drama de Shakespea-

re ont no figuri una dòna perfecta, incommobile en una gran esperança i en un disegni infalible: Cordelia, Desdemona, Isabel, Herminia, Imogena, la reina Caterina, Perdita, Sylvia, Viola, Rosalinda, Helena, i ultimament, i potser la més corprenedora, Virgilia, totes són sense màcula, concebudes dins del tipus més heroic d'humanitat.

I observeu en segon lloc.

La catastrofe de tots els drames es sempre 'l resultat de la folia o de la falta d'un home; la redempció, si n'hi ha, es deguda a la saviesa i a la virtut d'una dòna; i, en cas de fallar aquesta, no n'hi ha cap. La catastrofe del rei Lear es deguda al seu propi mancament de seny, a sa impacienta vanitat, al desconeixement de ses filles; la virtut de sa unica filla bona l'hauria salvat de tots els agravis de les altres, si ell no l'hagués llençada lluny de sa presència: tal com passa, ella gairebé l'arriba a salvar.

No cal recordar l'història d'Othello, ni l'unica feblesa del seu amor tant potent, ni l'inferioritat de la seva percepció intel·lectual relativament i tot a la d'una figura de segon terme del drama, Emilia, que mor llençant un terrible testimoni

contra'l seu error: «Oh quin estupid assassí! Què tenia que veure aquest boig amb una dòna tant excelent?».

Al *Romeu i Julieta* la savia i enginyosa estratagema de la dòna fineix en un horrible desastre mercès a l'aixelabrada impaciència del seu marit. Al *Cant d'hivern* i a *Cimbelina*, la prosperitat i l'existència de dos casals de prínceps, destruïdes pels anys i menaçades de mort per les follies dels marits, són, a la fi, redimides per la paciència i saviesa eximida de l'esposa. En *Mesura per mesura*, l'injustícia dels jutges i la corrompuda covardia del germà s'oposen a l'honradesa i rara puresa d'una dòna. En el *Coriolà*, el consell de la mare, seguit a temps, hauria salvat el seu fill de tot mal; el seu oblit momentani es sa ruïna; i el prec maternal, a la fi escoltat, el salva, no certament de la mort, sinó de continuar vivint com destructor de la seva patria.

I què diré de Julia, constant contra la volubilitat d'un amant que es no més que un minyó entremaliat? D'Helèna, fidel, malgrat la petulància i els ultratges d'un jove aixelabrat? ¿De la paciència d'Hero, de la passió de Beatriu i de la serena i afectuosa saviesa de l'ignorant

donzella ¹ que, en mig de l'apartament, la ceguera i les venjatives passions dels homes, apareix, com un àngel de pau, pera redimir amb sa sola presència i desfer amb el seu somris les forces infernals del crim?

58. Observeu, ademés, que entre les principals figures dels drames de Shakespeare no més hi ha una dona feble, Ofelia. Si arriba la paorosa catastrofe final, es a causa de que Ofelia manca a Hamlet en el moment crític i no es, no pot esser de natura propia pera guiar-lo quan més la té de menester. Finalment, amb tot i haver-hi tres dones dolentes entre'ls principals personatges, Lady Macbeth, Regan i Goneril, ens fan l'impressió completa d'horribles excepcions a les lleis ordinaries de la vida; d'una influencia fatal tant gran, en proporció, com el poder pera'l bé que elles han abandonat.

Tal es, en línies generals, el testimoni de Shakespeare referent a la posició i al caràcter de les dones en la vida humana. Ell les presenta com infaliblement fidels i savies conselleres, incorruptiblement justos i purs models, fetes a posta

1) Porcia en *El Mercader de Venecia*.

pera santificar adhuc quan elles no poden redimir.

59. No obstant no poder absolutament comparar-se a Shakespeare en el coneixement de la natura humana, i menys encara en sa intuició de les causes i dels camins del destí, vos vui pregar de demanar consell a Walter Scott, escriptor que ha ofert el més ample cop de vista sobre les condicions i maneres comuns de pensar de la societat moderna.

Abans de tot, deixaré de banda, com de poca valua, els seus escrits en prosa, merament romantics; i anc que ls primers poemes romantics sien ben hermosos, llur significació es de poc pes, no essent altra que la que hi ha en els ideals d'un adolescent. Però ses obres mestres, begudes en el fons de la vida escocesa, porten un efectiu testimoni. Dintre llur massa total hi ha solament tres homes que atenyen el tipus heroic¹, Dandie Dinmont, Rob Roy i Claverhouse; d'aquests,

1) A fi de fer plenament comprensible la meua aserció, hauria d'haver fet esment de les varies febleses que rebaixen l'ideal d'altres grans caracters d'home en les noveles de Waverley: l'egoisme i l'estretesa de pensament de Redgauntlet; l'esquifit entusiasme religiós d'Eduard Glendenning, i altres per l'estil. I també

l'un es un agricultor de la frontera; l'altre es un bandoler; el terç, un soldat d'una mala causa. I aquests toquen l'ideal de l'heroisme solament per llurs coratge i fe, i ensems per un fort, però inculte o erradament aplicat, poder intel·lectual; d'altra banda 'ls homes més joves de Walter Scott no són més que elegants joguines de la fortuna capritxosa, i solament amb l'ajuda, o per pur accident, d'aquesta fortuna sobreviuen, però sense vence-ls, als perills en que ells involuntariament se troben. Un caràcter sencer i disciplinat, ferm en un disseny saviament concebut, o lluitant amb les formes d'un mal hostil, obertament reptat i resolutament sotmès, d'això no hi ha senyal entre ses figures d'home. En canvi, en ses figures de dona, — en els caràcters d'Ellen Douglas, Flora Mac Ivor, Rosa Bradwardine, Caterina Seyton, Diana Vernon, Lilia Redgauntlet, Alicia Bridgeworth, Alicia Lee i Jeanie Deans, —

hauria hagut de fer notar que hi ha molts caràcters perfectes esboçats alguna volta en el fons del paisatge; entre ells (i acceptem joiosament aquesta mostra de cortesia a l'Anglaterra i als seus soldats) hi ha uns oficials anglesos: el colonel Gardiner, el colonel Talbot el colonel Mannering.

al costat d'una infinida varietat de gracia, tendresa i inteligencia, trobem en totes elles un absolutament infalible i inevitable sentit de la dignitat i de la justícia; un hardit, prompte, incansable esperit de sacrifici davant i tot de les apariencies del deure, i molt més davant de ses reals manifestacions; i, finalment, una serena saviesa dins la passió profundament reprimida, que fa quelcom més que protegir els objectes d'aquesta d'un error momentani; que, en un mot, insensiblement forma, anima i exalta'l caracter dels indignes amants, fins a tal extrem, que al final de l'història ns arribem a conformar a tenir prou paciència pera escoltar resignadament l'història de llurs èxits immerescuts.

Així, doncs, en tots els casos, sia amb Scott, sia amb Shakespeare, es la dòna qui vigila, ensenya i guia'l jovent; no es mai, per res del món, l'home qui vigila o qui educa la seva companya.

6o. Prenguem ara, emperò més rapidament, un testimoni més seriós i profund: el dels grans italians i grecs. Ja coneixeu bé'l plan del gran poema del Dant; ja sabeu que es un poema d'amor dedicat a sa estimada morta, un cant de

lloança envers la que ha vetllat sempre per la seva ànima. Rendint-se solament a la pietat, mai a l'amor, amb tot, ella 'l salva de la destrucció, el salva de l'infern. Ell marxa eternalment esgarriat, presa del desesper; ella davalla dels cels en sa ajuda i durant l'ascensió al Paradís es el seu mestre, interpretant-li les més difícils veritats, divines i humanes, i portant-lo de la mà, pròdiga en reprensions, d'estrella en estrella.

No insistiré sobre la concepció del Dant: si comencés no podria acabar; ademés, no ho crec oportú, perquè la podrieu interpretar com una desenfrenada fantasia de poeta. Per això més m'estimo llegir-vos uns curts versos serenament meditats d'un cavaller de Pisa endreçats a la dama del seu pensament, ben característics dels sentiments de tota la gent noble del tretzè segle, conservats entre molts altres records de l'honor i amor cavallerescs, i espigolats per Dante Rossetti entre 'ls escrits dels primitius poetes italians:

«Car vet-aquí! la teva llei m'imposa que 'l meu amor sia manifestament pera servir-te i honorar-te, i així ho faig; i em

sento plenament joiós d'esser acceptat com servidor de la teva regla.

»Fins exteriorment i tot, me sento tot transportat, d'ençà que'l meu voler es de servir, oh flor de joia, la teva excel·lència. I em sembla que res pugui mai de la vida causar-me pena o disgust.

»I es que en tu descansen tots els meus pensaments i tots els meus sentits; i de tu brollen totes les virtuts, com de les dèus d'una font; *car lo que tu dones es la perfecta saviesa i l'honor sèns màcula*; cada sobirana virtut es un tu distinta, omplint la perfecció del teu reialme.

»Madona, d'ençà que duc impresa en el meu cor la teva imatge encisera, *la meua vida s'escorre solitaria dins de la llum brillant i al lloc mateix de la Veritat*; aquesta vida, que fins ara, dolça realitat, anava a les palpentes entremig de les ombres d'un lloc entenebrit ont moltes hores i molts dies servava rarament un record del bé.

»Més ara'l meu servatge a tu es consagrat, i em sento en plenitut de joia i de pau. De bestia ferestega só devingut home, d'ençà que visc pel teu amor.»

61. Vosaltres penseu, potser, que un

cavaller grec tindria de la dòna un concepte més baix que'l d'aquest aimador cristià. La seva subjecció espiritual davant d'elles no era, en veritat, tant absoluta; però ha estat solament a causa de que no haguessiu pogut seguir-me tant fàcilment en la descripció de llur caracter personal, que us he triades les dones de Shakespeare en comptes de les de l'antiga Grecia; car en altre cas m'hauria calgut no més citar, com exemples dels principals tipus ideals de fe i de bellesa humanes, el cor candorós de mare i d'esposa d'Andromaca; la divina, anc que menyspreada, saviesa de Cassandra; l'enjogçada afabilitat i la simplicitat de vida de la feliç princesa Nausica; la pau conjugal de la de Penelope, amb els ulls sempre fits en la mar; la sempre pacient, decidida i desesperadament abnegada pietat fraternal i filial d'Antigona; el silenciós acotament d'anyell d'Ifigenia; i, finalment, l'espectació del resorgiment revelat a l'ànima dels grecs pel retorn a la llum d'aquella Alcestis ja amortallada, la qual, pera salvar el seu marit, passà serenament al través de totes les angoixes de la mort.

62. Jo podria multiplicar els testi-

monis d'aquesta classe si'l temps m'ho permetés. Pendria, per exemple, a Chaucer i us faria veure per què escrigué una *Llegenda de les Bones Dònes*, però no la *Llegenda dels Bons Homes*. Us citaria Spenser i us mostraria com tots els seus seductors cavallers són devegades enganyats i devegades vençuts; mentres que l'ànima d'Una no està mai enfosquida, i la llança de Britomart no es mai rompuda. Per altra part, també podria recular fins als símbols mitològics dels temps més primitius i mostrar-vos com el gran poble, — per una de quals princeses, segons se conta, fou educat el Llegislador de tota la terra, en lloc d'esser-ho per sa pròpia raça; — com aquest gran poble egipci, el més savi de tots, donà al seu Esperit de la Saviesa la forma d'una dòna, i posà en sa destra, com símbol, una llançadora de teixir; i com el nom i la forma d'aquest esperit, adoptat, adorat i obeït pels grecs, devingué l'Athena de l'elm coronat d'oliva i ombrivol escut, a qual culte deveu fins avui tot lo que teniu com més preuat en art, en literatura o en models de virtut patria.

63. Però no vui esgarriar-me en aquest distant i mític element: us pre-

garé no més que dongueu el seu llegítim valor al testimoni d'aquests grans poetes i homes del món, unanims, com veieu, en aquest assumpte. Us vui demanar si pot suposar-se que aquests homes, en la capdal obra de llur vida, se diverteixen forjant-se una fictícia i frevola opinió sobre les relacions entre l'home i la dòna; en veritat, pitjor que fictícia o frevola, car una cosa pot esser imaginària i amb tot desitjable, si ella es possible; però llur ideal de la dòna es, relativament a la nostra idea vulgar del matrimoni, completament indesitjable. La dòna, diem, no es pas cridada a guiar, ni tant sols a pensar per sí mateixa. L'home es el destinat sempre a esser el més savi; ell té d'esser el pensador, el director, el superior tant en coneixement i en discreció com en poder.

64. No es molt important el fer una idea clara en nostres esperits sobre aquesta matèria? Qui està equivocant, aquests grans homes o nosaltres? Shakespeare i Eschyl, Dant i Homer, no han fet més que vestir nines per a la nostra diversió? No nines precisament, sinó més aviat absurdes visions, qual realització, si fos possible, portaria l'anarquia a totes les

llars i l'enrunament de totes les afeccions. Però, si voleu suposar això, preneu com ultim recurs l'evidència dels fets, proporcionat pel mateix cor humà. En totes les epoques cristianes que han estat remarcables per llur puresa o progrés hi ha hagut una absoluta submissió, una devota obediència per part de l'aimador a sa estimada. Dic obediència, no merament entusiasme i adoració intel·lectual, sinó absoluta submissió, rebent de la dòna estimada, anc que sia jove, no sols l'encoratjament, la gloria i la recompensa de tot treball, sinó també, sempre i quan hi hagi lloc a triar o alguna qüestió difícil de resoldre, la *direcció* de tot treball. Aquesta cavalleria, a quals abusos i deshonors se deuen principalment tot lo que es crudel en la guerra, injust en la pau i corromput i ignoble en les domestiques relacions; a quals original puresa i poder devem la simultania defensa de la fe, de la justícia i de l'amor; aquesta cavalleria, dic, comana, com primer fonament de la vida honorable, la subjecció del jove cavaller a l'autoritat, anc que sia frevola i lleugera, de sa dama. I es que'ls creadors d'aquesta institució compregueren que'l primer i fatal impuls de tot cor

noble i cavallerós es el de servir cegament l'aimada; que allí ont manquen aquesta vera fe i esclavitut, hi nien necessàriament les passions perverses; i que aquesta encisada obediència a l'únic amor de sa joventut implica la santificació de tota la força de l'home i la perseverància de tots els seus ideals. I es així, no perquè aquesta obediència hagi d'esser sense perill i honorable, adhuc quan se presta a quelcom d'indigne, sinó perquè ha d'esser impossible a tot jove d'ànima noble — com efectivament es impossible pera tot home ben criat — d'estimar qual-sevulga persona qual benevol consell no pugui escoltar o qual suplicant comanda no pugui obeir.

65. No insistiré més sobre aquest punt, car penso que, al cap-d'avall, pertoca al vostre saber determinar lo que ha estat, i a vostre cor sentir lo que hauria d'esser. No podeu pas pensar que'l fet d'esser la mà de sa dama la que ajustava l'armadura al cavaller fos una mera humorada d'una moda romantica. Es el símbol d'una veritat eternal; es a dir, que l'armadura espiritual no està ben fixada al cor, mentres no l'ha lligada la mà d'una dòna; i es tant sols quan ho ha fet flui-

xament que's perd l'honor de l'home. No coneixeu aquestes delitoses paraules? Jo voldria que totes les senyoretes ingleses les aprenguessin de cor:

Ah la dòna pròdiga! Ella que podria posar el just preu a sa dolça persona, sabent que ell no té altre remei que pagar, com ha venut a preu tant baix el Paradís? Per què ha donat per res el seu dò impreuable? Per què ha fet malver el pa i ha vessat el vi, que, gastats cadascú amb el degut estalvi, haurien fet de les besties homes, i dels homes [déus? ¹

66. Tot lo dit referent a les relacions dels amants, crec que es perfectament acceptable pera totes vosaltres. Però lo que massa sovint ens fa dubtar es l'oportunitat de continuar aquestes relacions durant tota la vida. Les trobem naturals tractant-se d'enamorats, però no tractant-se de marit i muller. En altres paraules, creiem que's deu un reverent i tendre homenatge a la dòna de qual afecció podem encara dubtar i qual caracter se'ns manifesta no més que parcialment i a distancia; i que aquest respecte i aquest homenatge han de desaparèixer quan

1) *Coventry Patmore.*

l'afecció de la dona es devinguda, completament i sense reserves, nostra, i quan havem talment estudiat i provat el seu caracter que ja no temem de confiar-li la felicitat de la nostra vida. No veieu quant ignoble es tot això i quant insensat? No sentiú que'l matrimoni, quan es verament matrimoni, es no més que'l segell que marca la solemnial transició del servei temporal al servei perdurable, i de la passió passatgera a l'amor eternal?

67. Però, i com, preguntareu, se pot conciliar aquesta funció de guia atribuïda a la dona amb la veritable subjecció de l'esposa? Senzillament es que la seva missió es la de *guiar*, no la de determinar. Deixeu-me provar de mostrar-vos breument com me sembla que cal distingir aquestes dues funcions.

Es estupid, i estupid sense excusa, parlar de la superioritat d'un sexe sobre l'altre, com si fossin coses semblants pera poder esser comparades. Cadascú d'ells té lo que l'altre no té: l'un completa l'altre i es completat per ell; no són semblants en res, i la felicitat i la perfecció d'amdós depenen de que cadascú d'ells demani a l'altre i d'ell rebi lo que aquest pot solament donar.

68. Veus-aquí en breus paraules quins són llurs diferents caracters. El poder de l'home es actiu, progressiu, defensiu. Ell es per eminencia l'actor, el creador, el descobridor, el defensor. El destí de la seva inteligencia es l'especulació i l'invenció; el de la seva energia es l'aventura, la guerra i la conquesta, sempre que la guerra sia justa i la conquesta necessaria. La dòna, emperò, es feta pera regnar, no pera combatre; i la seva inteligencia es aposta, no pera l'invenció o creació, sinó pera ordenar, arreglar i decidir. Ella veu les qualitats de les coses, llurs exigencies i llur lloc degut. Sa gran funció es la Lloança; no entra en cap lluita, però adjudica infaliblement la corona del combat. Pel seu ofici i lloc la dòna 's troba a l'abric de tot perill i temptació. L'home, en sa ruda tasca, en ple món, deu afrontar tots els perills i totes les proves: an ell, doncs, el fracàs, els agravis, l'inevitable error; tot sovint ha d'esser ferit o vençut, sovint esgarriat i sempre endurit. Més ell guarda la dòna de tot això: dins de casa seva, governada per ella, a menys que ella mateixa ho hagi cercat, no pot entrar cap perill, cap temptació, cap causa d'error o de pecat.

En això's regoneix la veritable llar: en que es el lloc de la pau, el racer ont s'es a l'abric no sols de tot mal, sinó també de tot esglai, dubte i divisió. Que no sia això, i ja no serà llar. Que les ansietats de la vida forana penetrin allí dins; que's permeti als desconeguts, als indiferents, als de cor lleuger o esperit hostil del món exterior traspasar el llin-dar, i aleshores deixarà també d'esser llar: llavors es solament una part del món exterior que haureu cobert amb una teulada i ont haureu encès un foc. Però si verament es un lloc sagrat, un temple vestal, un altar sobre 'l qual vetllen els Déus Familiars, en presència dels quals ningú pot comparèixer sinó aquell que ells puguin acullir amb amor; si es això, i la teulada i el foc són purament simbòlics d'una ombra i d'una llum més nobles, — l'ombra de la roca sobre una terra arida, la llum del far sobre una mar tempestuosa, — llavors aquell racer s'ha guanyat i ha justificat el nom gloriós de llar.

I allí ont se troba una veritable esposa, la llar es al seu voltant. Pot esser solament la llum de les estrelles la que brilli sobre 'l seu cap; pot esser la cuca-de-llum

sobre l'herba humida l'únic foc que de nit tingui als seus peus; i, amb tot, la llar es allí ont ella es. I pera una noble dòna s'aixampla molt lluny al seu entorn, millor que si fos coberta de cedre o pintada de porpra i d'or, espargint sa dolça claror molt lluny pera aquells que altrament viurien sense llar.

69. Tal es, doncs, jo n'estic convençut (i no n'estareu també tots vosaltres?), el lloc propi de la dòna; tal es son veritable poder. Però ¿no veieu que pera exercir-lo cal que ella — fins ont arribin les forces d'una criatura humana — sia incapable d'error? Allí ont ella governi, cal que tot sia just: o tot o res. Ella té d'esser perpetuament, incorruptiblement, bona; ínstintivament, infaliblement, savia; savia, no pera 'l seu propi conreu, sinó pera 'l seu propi renunciament; savia, no en el sentit de que ella pugui colocar-se per damunt del seu marit, sinó en el de que no pugui jamai allunyar-se del seu costat; savia, no amb l'estretesa d'un insolent i egoista orgull, sinó amb l'apassionada gentilesa d'un infinidament variable, a causa d'esser infinidament aplicable, esperit de modesta servibilitat: la vera i noble volubilitat de

la dòna. En el sentit elevat, «La donna è mobile», no «Qual pium' al vento», ni tampoc «Variable com l'ombra de l'alber inquiet i tremolós», sinó variable com la llum, destriant-se en raigs bells i serens, que pren el color de tot lo que ella toca i que ho sublima ensems.

II

70. He provat fins aquí de mostrar-vos quin hauria d'esser el lloc i quin el poder de la dòna. Ara seguidament cercarem quina classe d'educació serà la més aposta pera fer-la assolir l'un i l'altre.

I si creieu que es aquesta la veritable concepció del seu ofici i la seva dignitat, no serà difícil investigar el metode d'educació que la faria apta pera 'l primer i l'elevaria a la segona.

El primer dels nostres deures amb ella—cap persona entenimentada'n dubtarà—es assegurar-li una educació física que pugui afermar sa salut i perfeccionar sa bellesa, car el més alt refinament d'aquesta bellesa es inassolible sense l'esplendor de l'activitat i de la força delica-

da. Perfeccionar sa bellesa, dic, i així augmentar el seu poder: mai serà massa gran ni escamparà massa lluny sa llum sagrada. Recordeu-vos solament que tota llibertat del còs es vana pera produir bellesa sense una corresponent llibertat del cor. Hi ha dos passatges d'aquest poeta que's distingeix, me sembla, de tots els altres, no per sa potencia, sinó per sa exquisida justesa de penetració¹, que'ns portaran fins a les déus i ens descriuran en poques silabes la complexió de la bellesa femenina. Vui llegir-vos les estrofes introductories, però la darrera es la que vui que fixi més la vostra atenció:

«Tres anys ella cresqué al sol i a la pluja; després digué la Natura: flor més encisadora no s'es vista mai sobre la terra. Jo vui pendre aquest infant al meu carrec: serà meva, i en faré una dòna criada per mi mateixa.

»Jo mateixa seré pera la meva predilecta la llei i l'impuls; a la montanya i al pla, per la terra i pel cel, a la clariana i al boscatge, la donzella amb mi sentirà

1) Wordsworth.

un poder omnipresent pera encendre o apaibagar.

»Els nuvols flotants li prestaran llur majestat, el salzer sa vincladiça; ni mai deixarà de veure, adhuc en els moviments de la tempesta, la gracia que emmotllarà les formes de la donzella per una silenciosa simpatia.

»*I sentiments vitals de joia* faran créixer el seu còs de regina i ompliran els seus pits virginals. Aquests *pensaments*, jo 'ls donaré a la Llúcia, mentres ella i jo visquem junts en aquesta vall tranquila.»

«*Vitals sentiments de joia.*» Fixeu-vos-hi bé. Hi ha mortals sentiments de joia, però 'ls naturals són vitals, necessaris a la veritable vida.

I cal que sien sentiments de joia, si han d'esser vitals. Mai podreu fer graciós una noia si no la feu primerament feliç. No hi ha una sola mortificació imposada a una noia de bon natural, no hi ha una sola restricció que vingui a contrariar els seus instints d'amor i d'esforç, que no resti indeleblement escrita en el seu rostre, amb una duresa verament deplorable, que apagarà la llum als ulls ignocents i treurà l'encís al front virginal.

71. Això en quant als medis. Ara observeu la fi. Veus-aquí, presa del mateix poeta, i en dues soles línies, una perfecta descripció de la bellesa de la dòna:

Una fesomia en la que's troben reunits
dolços records i dolces esperances¹.

El perfecte encís del semblant d'una dòna pot solament consistir en aquesta serena majestat que encomana la memòria d'anys feliços i aprofitats, plens de dolços records, unida an aquest esperit infantivol, encara més august, sempre rublert de prometes, sempre fecon en transformacions, obert i modest alhora, i brillant de l'esperança de coses millors pera guanyar i donar. No hi ha pas senectut mentre hi hagi encara aquesta esperança: es una eterna joventut.

72. Així, doncs, deveu primerament modelar sa forma física; i allavors, en la proporció que us permeti la força que vagi guanyant, omplir i trempar el seu esperit amb totes les coneixences i pensaments que tendeixin a afermar el seu

1) Wordsworth: *A true woman*

natural sentit de justícia i a refinar el seu natural instint d'amor.

Caldrà donar-li tots aquells coneixements que la puguin fer apta pera comprendre i adhuc pera ajudar la tasca de l'home; i, no obstant, se li hauran de donar, no com a coneixements, no com si fossin o poguessin esser pera ella un objecte d'estudi, sinó solament com a conreu del seu sentiment i del seu criteri. No es de cap importància, com a motiu d'orgull o de pròpia perfecció, que sapiga o no moltes llengües; però es del més gran interès que sapiga rebre amb exquisida amabilitat un estranger i comprendre la dolçor de la llengua d'un estranger. No es gens important pera 'l seu pròpi llustre i dignitat que ella sia instruída en aquesta o en aquella ciència; però ho es moltíssim que estigui educada en els hàbits d'una justa reflexió; que sapiga comprendre la significació, la necessitat, l'encís de les lleis naturals, i que pugui al menys seguir un dels camins d'investigació científica fins a assolir el llindar d'aquesta amarga Vall d'Humiliació, dins la qual solament els més savis i hardits dels homes poden descendir, creient-se perpetuament uns

infants recullint conquilles en una platja sense fites. No es de gaire conseqüència el nombre de noms i situacions de ciutats, o el de dates d'esdeveniments, o el de noms de personatges celebres que ella pugui conèixer,—no es pas l'objecte de l'educació de la dona convertir-la en un diccionari;—però es essencialment indispensable que aprengui a entrar amb tota l'ànima en l'història que llegeixi; que fixi vitalment en sa brillant imaginació els seus passatges; que distingeixi, amb la finor del seu instint, les circumstàncies patètiques i les relacions dramàtiques que l'escriptor mateix molt sovint no fa més que eclipsar amb els seus raonaments i desarmonisar amb la seva composició. Cal que descobreixi l'oculta justícia de les divines recompenses, i que aprengui a apercebre, al través de l'obscuritat, el fatal fil de foc que lliga l'error amb la seva retribució. Però, sobre tot, se li ha d'ensenyar a estendre els límits de la seva simpatia an aquesta història que, al moment mateix en que ella respira apaciblement, està determinada per sempre més; a la calamitat actual, que si per ella fos deplorada com cal, no reviuiria mai més en l'avenir. Ella tindria d'e-

xercitar-se a sí mateixa en imaginar els efectes que sentiria sobre 'l seu pensament i la seva conducta, si fos quotidianament portada a la presència del sofriment, que no per estar amagat a la vista deixa d'esser menys real. Cal fer-li comprendre quelcom del no-res del petit món en el qual ella viu i estima, en proporció a l'altre en el qual Déu viu i estima; i cal ensenyar-li solemnement la virtut de no afeblir els seus pensaments de pietat en proporció a l'extensió i al nombre que ells abracin; i la de no apaibagar el fervor de ses pregaries, anc que no tinguin per objecte portar una urgent consolació a la pena del seu marit o del seu fill, llavors que són endreçades en bé de les multituds d'aquells que no tenen ningú que'ls estimi, «en bé d'aquells que estan desolats o deprimits» ¹.

73. Fins aquí, jo penso, he obtingut el vostre assentiment: potser que ara ja no estareu més amb mi en lo que jo crec més important, que encara 'm resta dir.

Hi ha una ciencia perillosa pera les dònes, una ciencia que elles han d'evitar de tractar profanament: la de la Teolo-

1) Llibre d'oracions de l'Església anglicana.

gia¹. Es ben extrany, i tristament extrany, que mentres les dònesh, en general, són prou modestes pera dubtar de llur competència i pera aturar-se al llindar d'aquelles ciències ont cada pas es segur i demostrable, se capbucin, sense cap sospita de llur incompetència, dins la ciència en la qual els més grans homes han tremolat i els més savis han errat. Es ben extrany que elles, volenterosament i orgullosa, puguin lligar tot lo que en elles pot haver de viciós o de foll, de petulancia, d'orgull o de cega incomprensió, en un feix amargant de mirra consagrada. Es extrany, en criatures nades pera esser l'Amor visible, que, allí ont poden menys comprendre, vulguin condemnar de primer entuvi i pensin recomanar-se per elles mateixes a llur Senyor, enfilant-se peniblement pels graons del seu trono de Jutge pera compartir-lo amb Ell. I es encara més extrany que's puguin creure conduïdes per l'Esperit del Consolador a uns hàbits de pensament que devénen en elles un element de pertorbació domestica; i que gosin convertir els déus familiars del Cristia-

1) Tot aquest passatge se refereix particularment a protestants angleses. — (N. del T.)

nisme en repulsius idols de llur propria creació: espirituals nines que elles vesteixen segons llur capritxo, als quals llurs marits han de girar l'esquena amb ofès menyspreu, per por d'esser empaitats amb crits en el cas de que gosessin trençar-los.

74. Jo crec, doncs, amb aquesta excepció, que l'educació d'una noia hauria d'esser aproximadament, en quant al curs i a la materia dels estudis, la mateixa que la d'un noi, però amb una completament distinta direcció. Una dòna, en qualsevol rang de la societat que ocupi, té de saber tot lo que sapiga probablement el seu marit, però saber-ho de diferenta manera. El domini de l'home es en els coneixements fundats i progressius: el de la dòna, en els generals i acomodats a una utilitat quotidiana i pràctica. No vui pas dir amb això que sovint no sia millor pera l'home apendre les coses a la faísó femenina, es a dir, pera l'utilitat immediata, i cercar de disciplinar i educar el seu poder mental en aquelles branques de la ciencia que seran més endavant les més propries pera 'l servei de la societat; però, parlant en general, un home té de saber a fons qualsevol

llengua o ciencia que estudiï, mentres que una dòna té de saber la mateixa llengua o ciencia, solament, emperò, en quant la facin apta pera simpatisar amb les aficions del seu marit i amb les dels seus millors amics.

75. Amb tot, observeu, tot lo que sapiga ho ha de saber tant acuradament com les seves forces ho permetin. Hi ha una grossa diferencia entre ·ls coneixements elementaris i els coneixements superficials, entre un ferm començament i una feble temptativa pera abastar-ho tot. Una dòna pot sempre ajudar el seu marit amb lo que ella sab, adhuc essent poca cosa; amb lo que ella sapiga a mitges o ignori del tot, no podrà fer més que amoïnar-lo.

I, en veritat, si tingués d'haver-hi alguna diferencia entre l'educació d'una noia i la d'un noi, jo diria que, d'amdós, la noia necessita esser iniciada la primera, ja que sa inteligencia ·s desvetlla més aviat, en els pregons i seriosos coneixements; i que ·ls seus coneixements literaris haurien d'esser, no pas més, sinó menys frevols, a proposit pera afegir les qualitats de paciència i seriositat a les seves naturals penetració de pensament i

vivor d'esperit, i també pera servir-la en una elevada i pura esfera de pensament. No entraré ara en la qüestió de la tria de llibres: tingueu compte solament que, quan obri 'l prestatge de la llibreria, els seus llibres no s'encastellin en sa falda humida encara de la recent i lleugera escuma de la Font de la Follia.

76. Ni que fos de la Font de la Fantasia; car respecte an aquesta malaltia temptació de llegir noveles, no es lo que pugui haver de dolent en una novela lo que hauriem de témer, sinó l'interès desmesurat que excita. La novela més tonta no es pas tant embrutidora com les baixes formes de la literatura religiosa excitant; i la pitjor novela no es pas tant corruptora com la falsa historia, la falsa filosofia o els falsos assaigs politics. Però la millor novela devé perillosa si, mercè a l'excitació que produeix, arriba a treurens tot interès pera 'l curs ordinari de la vida i ens encén una set malaltia de viure escenes en les quals no serem mai cridats a figurar.

77. Jo parlo solament de bones noveles; i la nostra moderna literatura n'es particularment rica en models. Ben lleigits, en veritat, aquests llibres, tenen una

seriosa utilitat, perquè no són altra cosa que tractats d'anatomia i química morals, estudis de la natura humana en els seus elements. Però jo no atribueixo gaire importància an aquesta funció: són rarament llegits amb prou seriositat pera que puguin complir-la. Tot lo més que fan, ordinàriament, es aixamplar quelcom la caritat de les lectores candoroses o la malavolença de les malicioses; car cascuna trobarà en la mateixa novela aliment pera ses propries inclinacions. Les que sien naturalment orgulloses i envejoses apendran de Thackeray a menysprear l'humanitat; les que sien naturalment afables, a compadir-la; les que sien naturalment superficials, a riure-se'n. També poden prestar-nos les noveles un gran servei, presentant davant nostre, d'una manera viva, una veritat humana que fins llavors havíem apercebuda confosament; però la temptació de lo pintoresc en l'exposició es tant forta que molt sovint els mellors novel·listes no la poden dominar. Ens fan veure les coses tant exageradament per un sol costat i tant apassionadament, que llur vatalitat es més aviat perniciosa que bona.

78. Sense voler aquí aventurar-me

a decidir fins a quin grau pot la lectura de noveles esser permesa, deixeu-me, al menys, afirmar clarament això: que, sia novela o poesia o historia lo que's llegeixi, s'han de triar les lectures, no en vista del mal de que són exemptes, sinó en vista de lo bo que hi ha en elles. Més clar: tot el perill i tot el mal que pugui trobar-se escampat i amagat en un llibre potent no fa mai cap mal a una noia de bon natural; però, en cambi, la buidor d'un escriptor l'oprimeix i la seva amable futilitat la degrada. Deixeu-la penetrar en una bona llibreria de vells classics i no hi haurà pas necessitat de triar. Poseu lluny de la vostra filla les revistes i noveles modernes; que vagui lliurement dins de la vella llibreria tots els dies de pluja, i deixeu-l'hi sola. Ella sola trobarà lo que li serà bo: vosaltres no ho podrieu. Car entre l'educació del caracter d'una noia i la d'un noi hi ha precisament aquesta diferencia: podreu esculpir un noi en la forma que us plagui, com ho podeu fer amb la pedra, o forjar-lo a cops de martell, si es de millor qualitat, com ho feu amb una peça de bronzo. Però una noia no la podreu esculpir ni forjar en cap forma. Ella creix com les flors; se marcirà sense

sol; se coll-torcerà en sa tija, com un nard, si no li doneu prou aire; caurà i ajeurà 'l seu cap a la pols, si la deixeu sense ajuda en certs moments de la seva vida; però no la podreu encadenar: ella té de pendre la seva propria bella forma i el seu propri camí, si'n pren algun, i en l'esperit i en el còs ha de tenir sempre

Els seus moviments familiars, lleugers i lliures, i un caminar de llibertat virginal ¹.

Deixeu-la lliure en la biblioteca, he dit, com un cervo en mig dels camps. Aquest coneix les males herbes mil vegades millor que tots vosaltres, i les bones també; i en podrà menjar d'amargues i de punxantes, bones pera ell, que vosaltres haurieu judicat dolentes.

79. En materia d'art, poseu davant d'ella 'ls més bells models; adestreu-la total i acuradament en totes les perfeccions, de manera que sia capable de comprendre més de lo que executa. Entenc per bells models els més veritables, els més simples, els més utils. Noteu bé aquests epitets: s'apliquen a totes les

1) Wordsworth: *A true woman*.

arts. Apliqueu-los a la musica, que es de les arts aquella a la qual menys semblen poder-se aplicar. Els més veritables, çò es, aquells les quals notes més estrictament i fidel revelen el sentit de les paraules o el caracter d'una determinada emoció; els més simples, çò es, aquells en els quals la significació i la melodia s'expressen amb les més poques i més significatives notes que sia possible; i, finalment, els més útils, çò es, la musica, que fa més belles les paraules més escullides, que les fixa dins la nostra memoria, encisant-les amb la gloria del llur propi sò i que'ns les acosta frec a frec del cor en el moment que les necessitem.

8o. Però no es solament en les matèries i en la direcció que l'educació de la dòna ha d'esser tant seriosa com la de l'home: també ho ha d'esser més essencialment encara en el seu esperit. Tots pugeu generalment les vostres filles com si haguessin d'esser uns mobles de luxe, i després us planyeu de llur frivolitat. Doneu an elles els mateixos avantatges que doneu a llurs germans; desvetlleu-hi els mateixos grans instints de virtut; ensenyeu-los també que'l valor i la veritat són els fonaments de llur esser. ¿Creieu

vosaltres que elles no respondrien a la vostra crida, sinceres i coratjoses com són encara, sabent com sabeu que difícilment se troba en aquest reialme cristià una escola de noies ont el coratge i la sinceritat de les colegiales tingui (bona cosa hi manca) la meitat de l'importància que's concedeix a la llur manera d'entrar en una habitació; sabent com sabeu que tot el sistema de la societat, respecte a la faisó d'establir-les a la vida, es un corromput flagell de covardia i d'impostura, — covardia de no gosar deixar-les viure o estimar, si no es segons la voluntat de llurs veïns, — d'impostura, per la mania de fer lluir davant els ulls de les noies, pera la satisfacció del nostre propi orgull, tot el resplendor de la més perversa vanitat del món, en el precís moment en que la plena felicitat de llur futura existencia depèn de la llur virtut de restar exemptes de tot enlluernament?

81. Doneu-los, en fi, no solament nobles ensenyances, sinó també nobles mestres. Tots vosaltres voleu saber més o menys, abans d'enviar els vostres nois al col·legi, quina classe d'home sia el mestre; qualsevol classe d'home que sia, al menys li doneu plena autoritat sobre

vostre fill i li demostreu un cert respecte; si ve a dinar a casa vostra, no ·l fareu pas seure en una taula apart. Sabeu també que, en el seu col·legi, l'immediat tutor de vostre noi està baix la direcció d'un altre més alt tutor, envers el qual sentiu fonda veneració. No tractareu pas el Degà de Christ Church o el Rector de la Trinitat com a inferiors ¹.

Però, quins mestres doneu a les vostres filles i quin respecte mostreu envers les institutrius que ·ls haveu escullides? ¿Com voleu que una noia dongui l'importància deguda a sa propria conducta i a sa manera de pensar, si confieu la total formació del seu caracter moral i intel·lectual a una persona que consentiu sia tractada pels vostres criats amb menys respecte del que usen amb la vostra primera cambrera (com si l'ànima de la vostra filla fos una càrrega menys important que les especíes i les confitures), i a la qual penseu conferir un gran honor per deixar-la alguns vespres seure en el saló, al vostre costat?

82. Aquesta es, doncs, l'ajuda que

1) Tingui-s present que's tracta d'Anglaterra i que tals consideracions no són, desgraciadament, gens aplicables al nostre país. — (N. del T.)

poden proporcionar-li la literatura i l'art. Però hi ha encara una altra ajuda de la qual ella no podria prescindir; una ajuda que tota sola es estada de vegades més poderosa que totes les altres influències: l'ajuda de la verge i bella natura. Escolteu això sobre l'educació de Joana d'Arc:

«L'educació d'aquesta pobra noia fou humil, segons el judici vulgar; fou inevitablement gran, segons una més pura filosofia; i si ja no es bona pera la nostra edat, es perquè fóra inaccessible pera nosaltres...

»Després dels seus espirituals avantatges, contribuïren a la seva formació els avantatges de la seva situació. La font de Domremy era a la vora d'un bosc immens, tant encisat de fades que el rector del poble se veia obligat a dir-li missa un cop a l'any, amb la fi de mantenir-les dins de termes prudents...

»Però els boscos de Domremy eren la gloria de l'encontrada, car en ells sojornaven misteriosos poders i antics secrets que els omplien d'un misteri tragic. Hi havia abadies i finestres d'abadies «semblants als temples morescs dels Indis», que exercien encara un poder feudal tant a la Turena com a les Dietes ger-

maniques. Aquestes tenien campanes de dolces veus que atravessaven els boscos moltes llegües a l'entorn pels *maitins* i les *vespres*, cantant cascuna sa somniada llegenda. Aquestes abadies eren en prou reduït nombre i prou escampades pera no torbar en absolut la pregonia soletat de l'encontrada; noresmenys eren prou pera estendre una xarxa de cristiana santedat sobre lo que altrament hagués pogut semblar un desert pagà» ¹.

Actualment, es veritat, no podeu tenir aquí al centre d'Anglaterra boscos profons de divuit milles; però podrieu, potser, guardar encara una fada o dues pera'ls vostres fills, si així ho desitjaveu. Però, es que verament ho desitgeu? Suposeu que cascú de vosaltres té, al racer de la seva casa, un jardí prou gran pera jugar-hi'ls vostres infants, amb un prat que'ls dongués suficient espai pera córrer; res més que això; i que no poguessiu canviar de domicili; però que, si així més vos estimaveu, poguessiu doblar les vostres rendes o quadruplicar-les, obrint un pou de carbó al mig del camp i

1) Quincey (Joana d'Arc), pres de Michelet (*Història de França*).

convertint els ramells de flors en munts de cok. Ho farieu? Jo crec que no. I us confessaré que farieu molt malament, si això feieu, anc que us augmentés les vostres rendes, no en la proporció del quatre, sinó en la del seixanta per cent.

83. No obstant, això es lo que esteu fent en tota l'Anglaterra. Tota la nostra terra es solament un petit jardí, prou espaiós, tot just, pera que 'ls vostres infants puguin córrer pels camps, si a tots els hi deixessiu córrer efectivament. Però aquest petit jardí vosaltres el convertirieu en un alt forn i l'omplirieu de munts de cendres, si poguessiu; i aquests infants vostres, no vosaltres, ne sofririen. Car les fades no seran totes exilades: hi ha fades de forn com n'hi ha de bosc, i llurs primers dons semblen esser «les agudes sagetes del poderós»; però 'ls darrers són «les brases de les ginesteres» ¹.

84. Jo no puc, amb tot (i això que no hi ha re en aquesta materia que jo senti més fonament), imprimir aquesta veritat en les vostres inteligencies; car fem tant poc ús del poder de la natura mentre encara la tenim, que difícilment sen-

1) Psalm CXX.

tim que ja l'havem perduda. Just a l'altra vora de la Mersey teniu els vostres Snowdon i Menai Straits, i més enllà de les maresmes d'Anglesey, aquesta ferrenya roca de granit, esplendida amb sa espadada cresta i el peu enfonsat dins les pregoneses del mar, i que un temps cregueren sagrada; un diví promontori mirant cap a ponent: el Holyhead o Headland, que no deixa encara d'infondre un religiós esglai quan sa roja resplendor brilla al través de la tempesta. Aquestes són les montanyes, aquestes són les badies i els golfs blaus, que entre els antics grecs haurien estat sempre estimats, sempre exercint una inevitable influencia sobre l'esperit nacional. Aquest Snowdon es el vostre Parnas; però, ont són les seves Muses? Aquest Holyhead es la vostra illa d'Egina; però, ont es el seu Temple de Minerva?

85. Voleu que us llegeixi lo que la Minerva cristiana acomplí sota l'ombra del vostre Parnas, cap a l'any 1848? Es una concisa descripció d'una escola de Gales que's troba a la pag. 261 de l'informació sobre Gales, publicada pel Comitè del Consell d'Educació. Aquesta escola es a la vora d'una vila d'uns 5.000 habitants:

«Vaig visitar una classe més nombrosa, la majoria de quals alumnes eren novells a l'escola. Tres noies confessaren més d'una vegada que mai havien sentit parlar del Crist, i dues d'elles que no havien mai sentit dir res de Déu. Dues entre sis creien que'l Crist vivia encara sobre la terra (es veritat que haurien pogut tenir una idea pitjor encara); tres no sabien res de la crucifixió. Quatre entre set no coneixien els noms dels mesos, ni'l nombre dels dies de l'any. No tenien cap noció de l'adició més enllà de dos i dos, o tres i tres; llurs intel·ligències eren totalment buides.»

Ah vosaltres dones de l'Anglaterra! Desde la princesa d'aquest país de Gales fins a la més humil de vosaltres, no penseu pas que us sia possible conduir els vostres propis infants a llur sojorn de pau, mentres aquests estiguin escampats per les montanyes com ovelles sense pastor. No penseu tampoc que les vostres filles puguin arribar a la veritat de llur pròpia humana bellesa, mentres els llocs encisadors que Déu va fer pera esser llur escola i llur camp de jòc s'extenguin desolats i profanats. No podeu pas ben batejar-les en les vostres fonts baptismals,

pregones d'un pam, si no les bateguen ensem en les dolces aigües que'l gran Llegislador fa brollar sens treva de les roques de nostra terra nàdva; aigües que un pagà hauria adorades en llur puresa i que vosaltres adoreu solament profanant-les. No podeu pas conduir dignament els vostres fills als vostres mesquins altars, tallats per les vostres destrals, mentres els blavencs, ombrius altars que rumbe- gen pels cels, — les montanyes que sos- tenen el trono de la vostra illa, — mon- tanyes damunt les quals un pagà hauria vist els poders celestials, amagats en cada espirall de nuvol, — romanen pera vosal- tres sense inscripció; altars erigits, no a un Déu desconegut, sinó per un Déu desconegut.

III

86. Fins aquí hem tractat de la na- tura de la dòna, de la seva educació i també del seu ofici dins la llar, i de sa reialesa. Ara tenim d'entrar dins la dar- rera i més ampla qüestió. Quina es la seva missió reial respecte a l'Estat?

Generalment tots som del parer que'ls deures de l'home són públics, i els de la

dòna privats. No es, emperò, exactament així. Un home té una missió o un deure personal referent a sa propria llar, i una missió o un deure public, que es la natural expansió del primer, referent a l'Estat. D'igual manera la dòna té una missió o un deure personal respecte a sa propria llar, i una missió o un deure public, que es també l'expansió del primer.

Ara, l'obra de l'home dins sa llar es, com ja s'ha dit, l'assegurar-ne'l manteniment, el progrés i la defensa; la de la dòna, l'assegurar-ne l'ordre, el benestar i la bellesa.

Expandim ara ambdues funcions. El deure de l'home, com membre d'una comunitat, es el d'ajudar al manteniment, al progrés, a la defensa de la societat. El deure de la dòna, com membre de la comunitat, es el d'ajudar a l'ordre, al benestar i al bell ornament de la societat.

Lo que un hom es a la porta de sa casa, defensant-la, si així es menester, contra tot insult i tot saqueig, això mateix, no amb menys, sinó amb més abnegació, té d'esser a la porta de sa patria, deixant sa llar, si així convé, a mercè del lladre, pera complir amb el seu deure més important.

I, d'igual manera, lo que es la dòna dins de casa seva, com centre de l'ordre, com consol de la dissort i com espill de la bellesa, també ho té d'esser fòra de ses parets, ont l'ordre es més difícil, la dissort més imminent i la bellesa més rara.

I així com dins el cor humà hi ha sempre un instint de tots els seus deures reals, — un instint que no's pot ofegar, sinó tot lo més tòrcer i corrompre si se l'aparta de sa vera fi; — així com hi ha aquest potent instint d'amor que, degudament disciplinat, sosté totes les santedats de la vida, i, mal dirigit, les somou (i fatalment té de fer l'una o l'altra cosa), així mateix hi ha dins del cor humà un inextingible instint: l'amor al poder, que, degudament endreçat, manté tota la majestat de la llei i de la vida, i mal portat les anorrea.

87. Pregonament arrelat en l'íntima vida del cor de l'home i de la dòna, Déu l'hi ha plantat i Déu l'hi guarda. Tant vanament com falsa blasmeu o rebutgeu el desig de poder. Per Déu i per l'home desitgeu-lo tant com pogueu. Però, quin poder? Aquesta es la qüestió. Poder de destruir? El de la grapa del lleó i el de l'halè del serpent? No, certament. Poder

de guarir, de redimir, de guiar, de protegir. El poder del ceptre i de l'escut; el poder de la mà reial que guareix amb el seu contacte, que lliga'l dimoni i deslliura'l captiu; el del trono que s'asseu sobre la roca de la Justícia i del que's davalla solament pels camins de la Misericòrdia. No ambicioneu totes un poder com aquest? No cerqueu totes un trono com aquest? I no aspireu totes a deixar d'esser mestresses, pera esser regines?

88. Es ja de molt temps ençà que les dònes d'Anglaterra s'atribuïren universalment un títol, pertanyent abans tant sols a la noblesa, i que, havent durant molt temps acceptat usualment el simple títol de «gentlewoman», com corresponent al de «gentleman», insistiren pera assolir el privilegi d'assumir el títol de *Lady*, que propiament correspon exclusivament al de *Lord*¹.

Jo no les critico per això, però sí solament per l'estretesa de llur motiu.

1) Jo desitjaria que hi hagués una veritable ordre de cavalleria instituida pel nostre jovent anglès de certa categoria, en la qual tant els nois com les noies serien, a una certa edat, armats cavallers i consagrades dames; dignitats que no serien assolibles més que per proves evidents de caracter i garanties manifestes de bon com-

Voldria que elles haguessin desitjat i reclamat el títol de *Lady* sempre que reclamessin, no solament el títol, sinó més aviat la missió i el deure significats per ell. *Lady* significa «donadora de pa» i *Lord* significa «defensor de la llei», i amdós títols fan referència, no a la llei establerta a la casa ni al pa que's dona dins la família, sinó a la llei establerta per a la multitud i al pa que's parteix entre la multitud. Talment, que un *Lord* en tant tindrà legal dret an aquest títol en quant sia'l defensor de la justícia del Senyor dels Senyors (del Lord dels Lords); i una *Lady* no tindrà legal dret al seu títol sinó en tant que presti als pobres representants del seu Mestre aquella ajuda que a unes dones fou una vegada permès de prestar, servint-lo amb llurs propis béns, an aquest mateix Mestre en persona; sinó en tant que ella pugui ésser regoneguda partint el pa, com Ell mateix ho féu una vegada.

pliment, i que's perdrien baix la convicció, per part dels superiors, de qualsevol acte deshonorable. Una institució com aquesta, amb tots els seus nobles resultats, seria enterament possible en una nació ont s'estimés l'honor. De que això no sia possible entre nosaltres no's dedueix pas el descredito del projecte.

89. I aquest benfactor i legal domini, aquest poder del «Dominus» o «Senyor de la casa» i el de la «Domina» o «Senyora de la casa», es gran i venerable, no pel nombre d'aquells dels quals descendeix genealògicament, sinó pel nombre d'aquells que abraça dins del seu imperi; es sempre objecte d'una respectuosa adoració per tot ont sa dinastia estigui fonamentada sobre'l seu deure, i sa ambició sia proporcionada a sa beneficència. La vostra fantasia frueix amb el pensament d'esser grans i nobles senyores amb un llarg seguici de vassalls. Està bé: mai podrieu esser massa nobles, i el vostre seguici mai seria massa nombrós. Però poseu esment que'l vostre seguici estigui format de vassalls als quals serviu i alimenteu, no emperò d'esclaus que us serveixin i us alimentin a vosaltres; i que la multitut que us obeeix sia composta d'aquells a qui hagueu consolats, no oprimits; dels a qui hagueu redimits, no captivats.

90. I això que es cert en quant al domini inferior o familiar, es igualment cert del domini reial: aquesta més alta dignitat vos serà assolible si ensems accepteu el més alt deure. *Rex et Regina*,

Rei i Reina ¹, es a dir, «els dreturers», «els complidors del dret»; se diferencien de la *Lady* i del *Lord* solament en que llur poder es suprem sobre l'esperit com sobre 'l còs; en que ells no sols nodreixen i vesteixen, sinó també dirigeixen i ensenyen. Ben segur que, adhuc sense saber-ho, cascuna de vosaltres està entronisada en més d'un cor; i no la podeu renunciar aquesta corona; sempre n'haureu d'esser de regines: regines pera 'ls vostres amants; regines pera 'ls vostres marits i els vostres fills; regines voltades del més alt misteri pera 'l món que desconeixeu, que s'inclina, i s'inclinarà sempre, davant de la corona de murtra i el ceptre immaculat del reialme femení. Més, ai! massa sovint sou regines ocioses i negligents, prenent la vostra majestat en les coses més insignificants, mentres l'abdiqueu en les més grans i deixeu l'anarquia i la violència campar en llibertat entre 'ls homes, menyspreant el poder que teniu com present del Príncep de tota Pau, que les dolentes entre vosaltres traeixen i les bones obliden.

«Príncep de Pau.» Fixeu-vos en

1) En francès en l'original.

aquest nom. Quan els reis i també els nobles i els jutges de la terra governen en el seu nom, cascú en son petit domini i en sa limitada esfera, llavors, efectivament, reben d'ell el poder. No hi ha altres monarques fóra d'aquests; una monarquia altra que la llur es solament *anarquia*; aquells que verament governen «*Dei gratia*» tots són prínceps, sí, prínceps o princeses de pau. No hi ha cap guerra en el món, ni cap injustícia, de la que vosaltres, oh dònies, no'n siau responsables; no perquè l'hagueu provocada vosaltres, sinó perquè no l'hauet volguda impedir. Els homes, per llur natura, són inclinats a la lluita: lluitaran per qualsevol causa, o per cap causa. A vosaltres pertoca l'escullir-los la causa, i el descompartir-los quan no n'hi hagi cap. No hi ha cap sofriment, cap injustícia, cap miseria sobre la terra, la culpa de les quals no recaigui en darrer terme sobre vosaltres. Els homes poden soportar la vista d'aquestes coses; més vosaltres no haurieu de poder-la soportar. Els homes les poden trepitjar sense simpatia en llur camp de batalla; però els homes són febles de simpatia i pobres d'esperança. Sou vosaltres solament qui podeu sentir

les pregoneses de la pena i concebir els medis pera guarir-la. En comptes d'intentar fer-ho així, més aviat ne fugiu; vos tanqueu dins els murs de vostres parcs i darrera les portes de vostres jardins; i us contenteu de saber que més enllà hi ha tot un món en estat selvatge; un món de secrets que teniu por de penetrar; un món de sofriments que teniu por de concebir.

92. Tinc de confessar-vos que aquest es pera mi absolutament el més sorprenent entre ls fenomens de l'humanitat. A mi no'm sorprenen els abims ont, un cop desviada del seu honor, pot caure l'humanitat; no'm sorprèn la mort de l'avar, quals mans, en afluixant-se, deixen escórrer l'or; no'm sorprèn la vida del crapulós que camina amb la mortalla enrotllada als seus peus; no'm sorprèn el crim comès per una sola mà contra una sola víctima, consumat per l'assassí entre la foscor de la via ferria o a l'ombra de les canyes de la llacuna; no'm sorprenen tampoc els milers d'assassinats comesos contra les multituds, ostentosament, a la plena llum del dia, pel frenesí de les nacions i els incommensurables i inconcebibles crims amuntegats desde l'infern

fins al cel per llurs sacerdots i llurs reis. Però es sorprenent pera mi — oh, i quant sorprenent! — veure entre vosaltres una tendra i delicada dòna, amb el seu fill als braços, dotada d'un poder sobre ell i sobre'l seu pare, més pur que l'aire del cel i més fort que les mars del planeta, — què dic?, més que tot això: dotada d'una plenitud de benedicció que'l seu marit no voldria pas baratar ni amb tota la terra mateixa, baldament fos feta tota ella d'un macís i perfecte adamant; — me sorprèn, repeteixo, veure-la abdicar tota aquesta majestat pera jugar a rivalitats i a vanitoses preferències amb la veïna del costat. Es sorprenent, verament sorprenent, veure-la, amb tots els candorosos sentiments que l'omplen de frescor, sortir tots els matins al seu jardí pera entretenir-se amb les vores de ses flors predilectes i redreçar llurs capcirons, ja mig marcits, amb el somris de la felicitat al seu visatge i sense cap nuvol al seu front, tot perquè hi ha un petit mur al voltant del seu lloc de pau. I, amb tot, ella sab, dins el seu cor, si volgués no més cercar-hi pera saber-ho, que més enllà d'aquest petit mur cobert de roses l'herba selvatge, fins l'horitzó, es arrebaçada per

homes en agonia i aplanada i enrogida pels torrents de llur sang.

93. ¿Us haveu aturat alguna vegada en la fonda significació que s'oculta, o que al menys pot esser llegida, si així us sembla millor, en la nostra costum d'espargir flors davant d'aquells que creiem plenament feliços? Supposeu que es solament pera fer-los concebir la falsa esperança de que la felicitat els caurà sempre així, a dojo, a llurs peus? De que per tot arreu ont passin trepitjaran herbes de dolça sentor i l'espadat roquisser els esdevindrà blana catifa de roses? De segur que si ells creuen això, tindran, ben al contrari, de caminar per damunt d'espines i herbes amargantes, i l'única suavitat pera llurs peus serà la de la neu. Però no es així com cal interpretar-ho: hi ha una millor significació al fons d'aquesta vella costum. El camí d'una dòna bona es certament sembrat de flors; més aquestes se drecen darrera'ls seus passos, no al davant llur. «Sos peus han tocat els prats i han deixat les marguerides rosades.»

94. Vosaltres pensareu que això es no més que una fantasia d'enamorat, falsa i vana. Si poguéis, emperò, esser

veritat? Pensareu, potser, que també es
una altra fantasia de poeta allò de que

La lleugera rosella redreça 'l capet
acariciada suaument per ses aeries petjades.

Però es ben poca cosa dir d'una dòna,
solament, que ella no destrueix re per
tot ont passa. Ella hauria de revifar. Les
roselles haurien de florir i no decantar-se
quan ella passa. Penseu que m'estic entre-
tenint en folles hiperboles? Perdoneu-
me: re d'això. Expresso lo que vui dir,
com un flematic anglès, amb absoluta
fredor i sinceritat. Tots haveu sentit dir
(i jo crec que en aquesta frase hi ha
quelcom més que fantasia, però deixem-la
passar com una metafora) que les flors no
més floreixen bé en el jardí d'aquell qui
les estima. Ja sé que vosaltres voldrieu
que això fos veritat. Realment, penseu
vosaltres que fóra un delitós encís poder
encomanar a les vostres flors una més
brillant frescor amb un amorós esguard
de vostres ulls, més delitós encara si la
vostra mirada tingués el poder no sola-
ment d'animar-les, més encara 'l de pro-
tegir-les; si poguessiu manar al puguó
d'anar-se'n i al cuc de no fer mal; si po-

guessiu manar a la rosada de caure-ls assobre durant la secada i dir al vent de mig-jorn durant la glaçada: «Vine, tu, mig-jorn, i alena en el meu jardí, car les aromes ne fugen». No fóra això, segons vosaltres, una gran cosa? I ¿no penseu que sia encara una cosa més gran que pogueu fer tot això (i molt més que tot això!) pera unes flors més gentils que aquelles; flors que podrien beneir-vos per haver-les vosaltres beneïdes, i que us estimarien per haver-les vosaltres estimades; flors que tenen ulls com els vostres, i pensaments com els vostres, i vides com les vostres; que, un cop salvades, vos salven pera sempre més? Es aquest un poder mesquí? Lluny, al lluny, entre les maresmes i les roques; lluny, al lluny, entre la fosca de terribles carrecs, aquestes febles floretes estan ajegudes, amb totes llurs fresques fulles esquinsades i amb llurs tiges colltortes. No davallareu mai fins elles? No les colcareu en ordre en llurs petits i flairosos marges? No les abrigareu, quan tremolin, contra la violència del vent? El matí seguirà al matí pera vosaltres, no emperò pera elles; i l'alba s'aixecarà pera contemplar, lluny, al lluny, aquestes frenetiques Dances de

la Mort¹; però cap aurora s'aclarirà pera alenar sobre aquests marges vivents de violetes camperoles, de lliga-bosc i roses-veres; ni pera cridar-vos al través de la vostra finestra (no donant-vos el nom de

1) Alusió a un article del *Morning Post* del 10 de Març de 1865, retallat i conservat per l'autor i transcrit en una de les notes de la conferència *Dels tresors dels Reis*, que reproduïm: «Els salons de la senyora C., que feia 'ls honors de la casa amb una gràcia i elegància destrament imitades, estaven plens a vessar de prínceps, ducs, marquesos i comtes, es a dir, la mateixa societat masculina que's troba a les *soirées* de la princesa Metternich i de Mme. Drouyn de Lhuys. Alguns pars anglesos i altres membres del Parlament hi eren presents i semblava que fruïssin vivament d'aquesta escena joiosa i follament inconvenient. Al segon pis les taules del sopar estaven carregades de tots els menjars delicats i propis de l'estació. A fi que 'ls nostres lectors puguin fer-se cabal del finíssim àpat del *demi-monde* parisenc, copiaré 'l *menu* del sopar que fou servit cap a les quatre de matinada a tots els convidats, que no baixaven de 200. Château Yquem superieur. Joannisberg, Laffite, Tokay, Champagne de les marques superiors, foren prodigats durant tota la festa. Després del sopar se reprengué 'l ball amb més calor, i acabà a les set amb una *cadena diabolica* i un *cancan infernal* (abans que les fresques prades apareguessin als ulls mig-oberts del matí). Servei del matí. Veus-aquí 'l *menu*: Consommé de volaille à la Bagration. — Seize hors d'œuvre variés. — Bouchées à la Tailleyrand. — Saumons froids, sauce ravigote. — Filets de Bœuf en Bellevue. — Timbales milanaises, chausfroid de gibier. — Dindes truffées. — Patés de foie gras, buissons d'écrevisses, salades venitiennes. — Gelées blanches aux fruits, gâteaux Mancini, parisiens et parisiennes. — Fromages glacés. — Ananas. — Dessert.»

la dama del poeta anglès, sinó ·l nom de la gran Matilde del Dant, la qual a la vora del felig Letheu estava trenant garlandes de flors, dient-vos:

Vine, Maud, vine al jardí,
que'l negre rat-penat ja se'n fugí,
i el lligabosc escampa dolça flaire,
i el perfum de les roses omple l'aire ¹.

No baixareu entre elles? Entre aquestes dolces coses vivents, ¿qual novell coratge, sorgint de la terra, amb el pregon color del cel al damunt d'ell, se redreça amb la força d'un airós campanar, i qual puresa, neta de tota pols, s'esponcella, de rebrot en rebrot, en una flor de promesa? Elles se giren vers vosaltres i pera vosaltres. La dofinella escolta: «Jo ho sento, jo ho sento». I el lliri murmura: «Jo espero» ².

95. ¿Vos heveu adonat que he passats per alt dos versos quan vos he llegit aquella primera estrofa? Penseu potser que'ls he oblidats? Escolteu-los, doncs:

1) Tennyson: *Maud*.

2) Idem idem.

Vine, Maud, vine al jardí,
que'l negre rat-penat ja se'n fugí.
Vine, Maud, vine al jardí:
a la porta, tot sol, jo soc ací ¹.

¿Qui es aquest, vos demanareu vosaltres, que es a la porta d'aquest delitós jardí, tot sol, esperant-vos? ¿No haveu sentit mai parlar, no d'una Maud, sinó d'una Magdalena, que davallà a punta d'alba al seu jardí, i trobà algú, esperant a la porta, que ella suposà esser el jardiner? No l'haveu cercat sovint vosaltres? ¿No l'haveu cercat debades entre les tenebres de la nit, a les portes d'aquest antic jardí ont es plantat el glavi flamejant? Ell no hi es mai allí; més a la porta d'aquest altre jardí Ell s'està sempre esperant — esperant pendre la vostra mà — prest a davallar pera veure 'ls fruits de la vall, veure si la vinya ha florit i el magraner s'es esponcellat. Allí veureu amb Ell els petits sarments de les vinyes que la seva mà guia; allí veureu brostar el magraner ont la seva mà llença 'l gra sagnós; i més que això: veureu els estols dels àngels guardians, els quals, amb llurs ales, fan fugir els aucells afamats lluny

1) Tennyson: *Maud*.

dels camps que Ell ha sembrats, cridant-se'ls uns als altres entre les fileres dels ceps, i dient: «Traieu-nos fòra les guineus, les petites guineus que despullen les vinyes, car les nostres vinyes tenen tendres els raims» ¹.

Oh! Vosaltres regines, regines entre les montanyes rialleres i els boscos verdejants de la vostra terra, ¿permetreu que mentre les guineus hi tenen balmes i els aucells de l'aire hi tenen nius, en les vostres ciutats hagin de cridar les pedres contra vosaltres que elles són els únics coixins ont el Fill de l'Home pot reposar el seu cap?

1) *Cantic dels Cantics*, II, 15.

TAULA

	<u>Pags.</u>
Endreça.	5
A una noia.	9
Els lliris del jardí de la Reina	27

OBRES DEL TRADUCTOR

	<u>Ptes.</u>
Nova Primavera , poema líric. Pri- meres poesies	2
Llibre d'Amor . Cants íntims . . .	2
DANT ALLIGHIERI: La Vida Nova , amb tots els sonets i cançons . .	0'50
JOHN RUSKIN: Els lliris del jardí de la Reina (segona edició)	0'50
CHATEAUBRIAND: Atala .	